

STATISTIK & ANALYS

HÖGSKOLEVERKET
National Agency for Higher Education

Stig Forneng
2003-01-14

Sverige nära 50-procentsmålet i högre utbildning

Den stora ökningen av nybörjartalen vid Sveriges universitet och högskolor under de senaste två åren innebär att Sverige har tagit stora steg närmare 50-procentsmålet för den högre utbildningen, det vill säga målet att 50 procent av befolkningen ska ha börjat studera vid universitet och högskolor vid 25 års ålder. Det visar beräkningar som Högskoleverket har gjort.

Det övergångsmönster som gäller för läsåret 2001/02, då antalet nya studenter vid universitet och högskolor nådde rekordsiffran 78 400, pekar mot en övergångsfrekvens fram till och med 25 års ålder på runt 46 procent. Det är en ökning med över tre procentenheter jämfört med föregående läsår.

Av beräkningarna, som också visar övergångsfrekvensen länsvis, framgår vidare att de regionala skillnaderna är stora, liksom skillnaden mellan män och kvinnor.

Övergångsfrekvensen för kvinnor har redan klart passerat 50-procentsmålet och blir i de nu genomförda beräkningarna 53 procent, medan motsvarande andel för männen stannar vid 39 procent. En skillnad som delvis förklaras av att en större del av traditionellt manliga yrkesutbildningar finns på gymnasial nivå.

Kalmar, Uppsala och Kronoberg i topp

Spridningen i övergång är stor mellan länen. Kalmar län, Uppsala län och Kronobergs län har en övergångsfrekvens som ligger över 50 procent. Det är tio procentenheter högre än för Örebro och Jämtlands län och femton procentenheter mer än för Gotlands län som har den lägsta övergångsfrekvensen.

Bakom skillnaderna mellan länen finns ett samspel mellan flera faktorer. Den sociala sammansättningen av befolkningen i länen är en sådan faktor eftersom benägenheten att fortsätta till högre utbildning är olika i olika sociala skikt. Tillgången till högre utbildning och den lokala arbetsmarknadens möjligheter är andra faktorer som påverkar övergångsfrekvenserna. Arbetsmarknaden kan både ge incitament till studier och avlänka från studier. I vissa fall kan en svag arbetsmarknad stärka incitamenten för högre studier som ett alternativ till arbetslöshet.

En del av dessa skillnader, till exempel samvariationen mellan social bakgrund och övergång till högre utbildning framträder tydligt på kommunnivå, där skillnaderna mellan kommunerna inom ett län ofta är större än skillnaderna mellan länen.

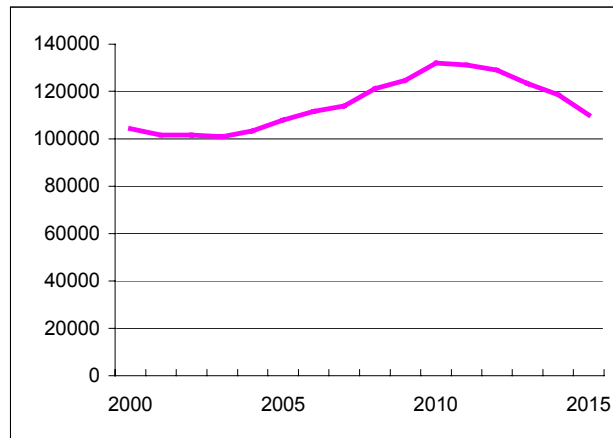
Övergång till universitet och högskolor till och med 25 års ålder, andelar i procent.

Boendelän vid 18 års ålder	Män	Kvinnor	Samtliga
Kalmar	43,8	61,4	52,2
Uppsala	42,7	59,5	51,1
Kronoberg	42,9	59,8	51,1
Blekinge	41,3	58,1	49,6
Västerbotten	43,3	55,1	49,1
Skåne	40,9	55,2	48,0
Jönköping	39,4	55,9	47,5
Halland	40,0	53,2	46,5
Västernorrland	39,0	54,3	46,3
Norrbottn	39,9	53,2	46,3
Östergötland	38,1	53,9	45,7
Värmland	36,2	55,4	45,6
Stockholm	38,8	51,0	44,8
Västra Götaland	38,0	50,8	44,2
Södermanland	36,7	51,8	44,1
Västmanland	35,5	52,9	43,9
Gävleborg	37,2	50,4	43,7
Dalarna	35,3	52,2	43,6
Örebro	35,2	51,1	42,9
Jämtland	35,7	49,9	42,5
Gotland	32,4	41,0	36,8
Samtliga	39,0	53,4	46,1

Större ungdomskullar kräver fler utbildningsplatser

Den stora ökningen av övergångsfrekvenserna till högre utbildning under de senaste åren beror – förutom på ett stort studieintresse – på två faktorer.

Utbildningskapaciteten har ökat och årskullarna har minskat. Nu ökar årskullarna igen. Fram till år 2010 ökar antalet 20-åringar med 30 procent – från strax över 100 000 för närvarande till strax över 130 000 år 2010. Det betyder att det krävs ett tillskott på cirka 15 000 nybörjarplatser under en 10-årsperiod för att behålla den höga övergångsfrekvensen. Och litet till för att nå målet, 50 procent av en årskull.

Antal 20-åringar till 2015 enligt SCB:s befolkningsprognos

Varje nybörjare kräver dessutom – med det mönster som gäller för närvarande – plats under ytterligare tre år i genomsnitt. Det innebär således att kapaciteten behöver utökas med 60 000 helårsstudenter under de närmaste 10 åren för att klara ökningen av ungdomskullarna. Till detta kommer eventuella ökade behov för att stärka insatserna i livslångt lärande.

Teknisk kommentar

Övergångsfrekvensen har beräknats som den summerade frekvensen av andelen 18-åringar, 19-åringar, och så vidare till och med 25-åringar som började studera vid universitet och högskolor under läsåret 2001/02. Andelarna är beräknade på antalet i befolkningen i respektive åldersgrupp i slutet av år 2001.

Vid beräkningen har studerande utan personnummer exkluderats. Flertalet av dessa studenter är inresande utbytesstudenter och ingår således inte i den population bosatta i Sverige som övergångsfrekvensen ska beräknas på.

Beräkningen per län är gjord på samma population, det vill säga befolkningen i slutet av år 2001, men med den skillnaden att både studenter (täljaren) och hela befolkningen i respektive årsklass (nämnaren) har fördelats efter vilket län de var bosatta i den sista december det år de fyllde 18 år. Detta för att undvika att flyttströmmarna i åldrarna 19–25 år, vilka är relativt stora, påverkar bilden. Det är ju skillnaderna mellan ungdomar som har växt upp i olika län som är intressanta i det här sammanhanget.

För att göra jämförelsen med det av regeringen uppsatta 50-procentsmålet fullständig ska andelen som studerar utomlands och som inte studerat i svensk högskola tidigare också räknas in, vilket höjer frekvensen med någon procentenhet ytterligare.

Det av regeringen uppsatta målet ska enligt regeringen mätas genom ett längdsnitt, det vill säga hur många som faktiskt har börjat studera i och med utgången av det år då de fyller 25 år. Beräknad på så sätt blir andelen 41 procent för födda 1976 – den senaste årgång som hunnit bli 25 år och som det finns uppgifter om.

Tvårsnittsberäkningens resultat, 46 procent, blir högre genom att det tar hänsyn till de senaste årens ökning av antalet yngre högskolenybörjare, vilka kommer att fylla 25 år först om 3–4 år.